

Thesis Title Living with Floods: the Perennial Struggle of People in
Gaibandha District of Bangladesh

Author Mr. Md. Ali Azgar Fakir

Degree Master of Arts (Sustainable Development)

Thesis Advisory Committee

Assistant Professor Dr. Chusak Wittayapak Advisor

Dr. Chayan Vaddhanaphuti Co-advisor

ABSTRACT

Historical accounts bear the testimony that floods visit the low-lying geographical area of Bangladesh. Normal floods are annual events and some regions are even hit twice or thrice a year. In addition to that, devastating floods occur here periodically causing havoc loss of lives and properties. Coping with various kinds of floods has become a regular survival struggle for the major portion of Bangladeshis.

This study aims at : (1) finding out the underlying causes of vulnerability of the flood-affected people of Gaibandha district, (2) experiencing the ways and means through which the flood-hit people cope with the flood situation mobilizing their available assets and resources and (3) exploring how power relations play out differently in response to adverse situations caused by recurrent floods.

My research finds that most inhabitants of flood-hit Gaibandha district live on low-incomes with very limited access to land and livelihoods. The dependency of many people on single or a couple of members of the household is another significant factor which leads to their poverty. Increasing population pressure and adoption of capital-intensive modern cultivation techniques has made these large folk more vulnerable to floods. The Government response to tackling the situation has been

mostly limited to providing relief in the form of food, medicine and clothes. Often international and national NGOs and other social organizations come forward to assist but in most cases their assistance is not enough to withstand the situation. The households try to cope with emergent situation by diversifying their livelihoods, migrating to the towns, selling their valuable assets and/or borrowing money from relatives or money-lenders.

The study also discovers that abuses of power, corruption, urban bias, gender disparity and existing religious practices exert negative influence towards enhancing capability of the poor affected people. Sometimes good projects are adopted but these have not borne fruit due to poor implementation or no implementation at all. To conclude, the study suggests focusing on strengthening the capacity of the affected people to live with floods rather than focusing on aid/relief-based hazard management.

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การดำรงชีวิตอยู่กับอุทกภัย: การคืนวันที่ไม่สิ้นสุดของผู้คนในเขต ไถบ้นธาของบังคลาเทศ	
ผู้เขียน	นายโมหะหมัด อะลี อัศกา ฟอกกี	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาอย่างยั่งยืน)	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาภัก	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
	ดร. ชยันต์ วรรณระภูติ	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

บันทึกทางประวัติศาสตร์บอกให้ทราบว่าเกิดอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มต่ำของบังคลาเทศมาเป็นเวลาช้านาน ปกติแล้วอุทกภัยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีและบางพื้นที่จะเกิดขึ้น 2-3 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ อุทกภัยที่เกิดขึ้นยังได้สร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การรับมือกับอุทกภัยได้กลายเป็นเรื่องสำคัญของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของประชาชนชาวบังคลาเทศ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อหาสาเหตุพื้นฐานที่ทำให้ประชากรในเขตอำเภอไถบ้นธา ต้องเผชิญกับอุทกภัย 2) เพื่อศึกษาถึงทบทวนและวิธีการที่ผู้คนที่ถูกน้ำท่วมพยายามรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วม และนำเอาทรัพยากร ตลอดจนทรัพย์สินที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 3) เพื่อสำรวจความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีบทบาทในการตอบสนองที่แตกต่างกันอย่างไรในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ อันเนื่องมาจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า

จากการวิจัยพบว่าผู้อยู่อาศัยในเขตอำเภอ ไถบ้นธา ส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยเป็นผู้มีรายได้น้อย และมีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงที่ดินทำกินและการมีอาชีพที่ดี การที่มีครัวเรือนจำนวนเป็นพันเป็นหมื่นที่ต้องพึ่งพาสมาชิกในครอบครัวแค่ 1-2 คนในการทำมาหาเลี้ยงชีพมา ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของความยากจน อัตราการเพิ่มของจำนวนประชากร และการนำวิธีการเพาะปลูกแบบที่ใช้ทุนสูงมาใช้ ก็เป็นการเพิ่มความอ่อนแอให้กับประชาชนในการรับมือกับภัยน้ำท่วม

ในการแก้ปัญหาดังกล่าวของรัฐบาลส่วนใหญ่ ยังคงถูกจำกัดอยู่ที่ การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ในรูปแบบของ การแจกอาหาร ยา และเสื้อผ้า บ่อยครั้งที่องค์กรต่างๆ เช่น องค์กร

บรรเทาสาธารณภัย องค์กรอิสระทางสังคมอื่นๆทั้งในและต่างประเทศได้เข้ามาช่วยเหลือ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาและคลี่คลายภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น ประชากรผู้ประสบภัยต่างพยายามแก้ไขปัญหาตนเองในกรณีที่ถูกเงิน โดยการปรับตัวในด้านต่างๆ เป็นต้นว่า การลงทุนประกอบอาชีพใหม่ การย้ายเข้ามาอยู่ในเมือง ขายทรัพย์สินที่มีค่า หรือกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้องและนายทุนต่างๆ

การวิจัยยังพบอีกว่า กลไกรัฐที่บิดเบือน การละเมิดอำนาจ การฉ้อราษฎร์บังหลวง ความลำเอียงของคนในเขตเมือง ความแตกต่างในเรื่องเพศ การปฏิบัติตนในทางศาสนาที่ไม่ถูกต้อง มีส่วนในการซ้ำเติมผู้ประสบภัยให้ขาดความสามารถในการรับมือและแก้ไขปัญหา บางครั้งมีโครงการดีๆเกิดขึ้น แต่ก็มักไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีกับชาวบ้าน เพราะไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้ผู้ประสบภัยให้มีความสามารถที่เข้มแข็งในการช่วยเหลือตนเอง ตลอดจนทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่กับสถานการณ์น้ำท่วมได้ด้วยตนเอง มากกว่าการให้ความสำคัญในเรื่องของการช่วยเหลือเบื้องต้น และการจัดการบรรเทาสาธารณภัย